

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. V. Aliquæ difficultates circa Existentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

a actuale formaliter, esse existentem; ergo nec existentia ab essentiâ, nec è contrario possunt obiectivè præcindi. Ratio à priori est, quia essentia possibilis etiam dicit existentiam possibilem, & essentia actualis existentiam actualem. Vnde ex parte essentiæ eo modo quo concipitur, debet correspondere existentia vel possibilis, si concipitur essentia possibilis; vel actualis, si concipitur essentia actualis, ergo non potest una obiectivè sine aliâ correspondere.

Ad argumentum respondeo faciliè ex dictis, non posse essentiam sine existentia correspondere ex parte obiecti, quia essentia possibilis est existentia possibilis, & essentia actualis existentia actualis; ideoque ostendi supra, non posse scientiam visionis à scientiâ simplicis intelligentiæ ex parte obiecti distingui, sed solum ex parte modi, quatenus una cognoscit iudicativè & absolute, altera verò apprehensivè & conditionatè: & sicut non cognosco diversam formalitatem obiectivam, quando dico, *Petrus currit*, ab eâ quam dum dico, *si Petrus currit*; ita nec quando concipio Petrum possibilem & existentem: non ergo potest obiectivè essentia ab existentia, aut è contrario cognosci. Et hæc circa primum sensum difficultatis.

Circa secundum, fateor ab existentia essentiam ratione posse distingui: eadem enim formalitas obiectiva, cognita solum conditionatè, dicitur essentia; eadem verò absolute affirmata, dicitur existentia. Vnde à seipsâ distinguitur per diversos actus, sicut in Logicâ dixi distinguui animalitatem à rationalitate, & hominem ab animali rationali. Et hæc est compositio seu distinctio per rationem, quæ communiter docetur esse inter existentiam & essentiam, neque aliam compositionem possumus admittere, cum neque realis nec obiectiva concedenda sit, ut dixi.

Hic à nonnullis alia excogitatur compositio inter essentiam & existentiam, quasi intellectus essentiam, eò quod indifferens est ad existendum & non existendum, apprehendat per modum subiecti, ipsam autem existentiam per modum actus. Sed non placent, quia ipsa existentia sub conceptu existentie apprehenditur indifferens ad existendum & non existendum, ergo illam deberet apprehendere per modum subiecti, & sic in infinitum. Non ergo debet intellectus apprehendere distinctionem ex parte obiecti inter essentiam & existentiam, sed ipsum obiectum reddere formaliter distinctum extrinsecè, dum diverso modo illud idem concipit, iuxta dicta.

Rogabis, vtrum etiam in Deo distinguatur ratione modo prædicto essentia ab existentia. Respondeo distingui: cur enim repugnabit, ut ego concipiam essentiam Dei conditionatè, non eam absolute affirmando? quando enim dico, *si Deus existat*, non sequuntur duo contradictoria, concipio Deum ut possibilem; tunc autem non concipio illum ut existentem, quia per illum actum non affirmo illum existere. Vel cur non potero cognoscere essentiam Dei, quin sciam ex vi illius conceptus, vtrum existat, vel an sit possibilis, imò quoties homini dubitanti Deum esse, proponitur Deus, apprehendit quidem essentiam divinam, non tamen scit an sit possibilis an non. Ob quam rationem dixi in Logicâ Disputat. x. i. posse for-

maliter præcindi rationem substantiæ v. g. à ratione entis.

Addo, eos, qui ponunt eam compositionem rationis, quasi ex subiecto & formâ inter essentiam & existentiam creatam, quos paulò antè reieci, non posse illam admittere in Deo, etiam si esset in creaturis; deficit enim in Deo fundamentum eius compositionis, non enim Deus est indifferens ut sit vel non sit, ideo non potest eius essentia concipi ut subiectum quod per existentiam determinetur tamquam per formam; secus in creaturis. Et hæc de primâ difficultate.

SECTIO V.

Alique difficultates circa Existentiam.

PRIMA, an existentia sit perfectior quàm essentia, an contrâ. Hæc in nostris principiis non habet locum, cum nec obiectivè eas distinguamus; in adversariâ verò eas distinguente, nonnulli dicunt, existentiam esse perfectiorem essentiâ, quia est actus illius, omnis autem actus est perfectior re actuata. Probabilius tamen videtur oppositum, essentiam scilicet esse perfectiorem existentia, quia essentia est primum principium substantiale operationum, essentia v. g. Angeli est intellectualis, volitiva, capax videndi Deum, quod non habet existentia, quæ tantum est conditio ut essentia efficiat has operationes, imò fortè contendunt Thomistæ, eam esse accidentalem. Ad rationem in oppositum, nego omnem actum esse perfectiorem re actuata. etenim subsistentia est actus naturæ Angelicæ, à quâ longè exceditur in perfectione. idem est in visione, idem in actibus accidentalibus, cognitionibus, volitionibus, &c. Fateor, secundum quid perfectiorem esse existentiam, quia ponit essentiam extra causas; verum id non sufficit, ut illam excedat absolute, ut patet in actione productivâ Angeli v. g. quæ licet illum ponat extra causas, & in hoc sit perfectior Angelo, absolute tamen imperfectior illo est in omnium sententiâ.

Secunda difficultas, Quas causas habeat existentia. Respondeo faciliè, habere omnino eadem & eodem modo, quas habet essentia, & è contrario. Vnde, si creatur essentia, creabitur & existentia; si essentia pender à subiecto, item pendebit & existentia; si essentia producit à solo Deo, etiam producet & existentia; si verò essentia producat à Deo & causis secundis, ut multæ producuntur, etiam producet earum essentia. Et hinc colliges, formam eo modo esse causam existentie compositi, sicut est causa essentie illius, id est formalem intrinsecam, quod, ut dixi in Physicâ, propriè non est esse causam, sed partem; materia verò erit causa materialis existentie, & essentie compositi, de quo satis in Physicâ.

Tertia difficultas, Quos habeat effectus existentia. Respondeo, habere eosdem omnino quos essentia, quod in nostrâ sententiâ omnino certum est. In contrariâ verò eas distinguente respondeo, existentiam solum esse conditionem ad operandum, sicut est approximatio in causis phycis, & cognitio obiecti in intentionalibus, essentiam verò esse immediatum principium earum operationum.

75 Quarta difficultas, Quibus rebus competat existentia distincta. Respondeo, omnibus illis, quibus conuenit entitas distincta. quā regulā nihil prorsus excipitur, quantumuis modale vel minimæ entitatis sit. Hinc censeo, etiam ipsas relationes diuinas, cum habeant relatiuas essentias distinctas, habere etiam existentias distinctas relatiuas, de quo fusiùs egi in primâ Parte. Hinc dicendum est etiam, gradibus superioribus eodem modo, quo ab inferioribus distinguuntur, propriam conuenire existentiam, & ut vno verbo complectar, eodem omnino modo philosophandum est in omnibus de existentia, quo de essentia, & è contrario, propter rationem sæpè dictam, quia scilicet hæc duo omnino indistincta sunt inter se; ideo si essentia sit accidens, existentia erit accidens, substantia verò, si essentia fuerit substantialis. quod idem est de aliis omnibus prædicationibus dicendum.

76 Quinta difficultas, An casu quo existentia distinguatur, esset substantia an verò accidens. Respondeo, necessariò futuram vnum ex illis; nam diuisio entis in substantiam & accidens, est adæquata non minùs, quàm diuisio animalis in rationale & irrationale: & sicut implicat, esse aliquod animal quod nec sit rationale nec irrationale, ita vllum ens quod non sit substantia aut accidens. Et ratio ex dicendis à nobis infrà est euidentis: nam substantia est id quod est de primo conceptu rei, accidens verò, quod non est de primo conceptu. Non est autem medium inter esse de primo conceptu, & non esse de primo conceptu, ergo vnum ex illis debet omni enti conuenire; atqui ea existentia est ens, ergo vel accidens vel substantia.

Dices forè Primò, Accidens non constitui præcisè per hoc quòd non sit de primo conceptu rei, aliàs Chimæra, quæ verè & realiter non est de primo conceptu, verè & realiter esset accidens, & Antonius, qui verè & realiter non est de conceptu Petri, verè esset accidens illius, quod tamen est falsum. Respondeo Primò, accidens definiri ens quod non est de primo conceptu: vnde Chimæra, quia non est ens, neque habet rationem genericam, non est accidens. Respondeo Secundò, accidens non solum definiri, quod non est de primo conceptu, sed vltèriùs addi, de primo conceptu rei cui vnitur. vnde sit vt, quia Petrus non vnitur Antonio, etiam si neuter sit de conceptu alterius, neuter tamen sit accidens alterius; Chimæra verò, quia nulli realiter vnitur, non est realiter accidens.

Secundò obiicies: Modus est ens, & non est substantia neque accidens, ergo existentia poterit esse ens, etiam si non sit substantia aut accidens. Respondeo, modum esse vel substantiam, vel accidens, & de eo esse eamdem rationem quam de existentia. quis autem modus sit accidens, quis substantia, non est huius loci.

78 Sed adhuc restat explicare, quid sit determinatè existentia. Respondent nonnulli, substantiæ existentiam futuram substantiam, accidentis verò esse accidens. Hæc secunda pars est certa, quia si ipsa essentia accidentis accidens est, à fortiori eius existentia. Primam verò probant nonnulli, quia si existentia esset accidens, reciperetur in essentia: atqui hoc est impossibile, quia essentia non potest esse prior quàm sua existentia. Hæc

ratio est valde debilis; probat enim, existentiam accidentis debere esse substantiam. Nam si esset accidens, reciperetur in essentia accidentis, v.g. in quantitatè Eucharistia, vt suprà arguebatur. Videat ergo, quomodo accidentis existentia recipiatur in accidente, & sit accidens. Et eodem modo possent philosophari de existentia substantiæ, posset enim dici in sententia Thomistica, dari mutuam causalitatem inter essentiam & existentiam. Secundò posset dici, existentiam adhaerere essentia, sicut arguens dicit, & quidem bene, de actione creatiua respectu sui termini, v.g. de creatione quantitatis in Eucharistia: non enim magis est prior existentia quàm actio, ergo ratione prioritatis tam bene existentia posset esse accidens Angeli, quàm creatio eiusdem.

79 Secundò iidem arguunt: Essentia Angeli est producta independentè à subiecto, ergo habet rationem formalem terminandi eam independentiam, quæ ratio sit independentis vt quo, hæc est existentia, ergo existentia est independentis à subiecto, ergo substantia. Sæpè simile argumentum dixi esse nullum, & iam specialiter ostendo, dicit enim Thomista, qui existentiam fecerit accidens, Primò, rationem formalem terminandi eam independentiam à subiecto, esse ipsammet essentiam. Secundò, sicut de facto in nostra sententia non valet, Angeli natura est independentis ab omni subiecto, etiam adhesionis, ergo creatio, quæ est ratio formalis quæ producitur, debet etiam esse independentis à subiecto etiam adhesionis; ita nec valere in existentia. Tertio tandem, quia, vt sæpè dixi, non est necessarium, vt forma constituens parietem vnum sit visâ, aut odium constituens rem odio habitam, sit etiam in se odio habitum, ergo nec etiam est necessarium, vt existentia constituens rem independentem ipsa sit independentis.

Dices: Debet esse independentis vt quo. Sed 80 contrà, quia esse visum vt quo non est propriè visionem esse visam, sed esse id quo obiectum denominatur visum, ipsa autem visio tam non videtur quàm non videtur additio, ergo similiter existentiam esse independentem vt quo, non erit propriè eam esse independentem, sed per eam constitui terminum independentem: hoc autem poterit communicare, etiam si in se ipsa non sit independentis, sicut à visione in se non visâ vilo modo, obiectum redditur visum.

Meliùs ergo iidem Tertio argumentantur: nam existentia non supponit sed constituit substantiam simpliciter, ergo non est extra conceptum substantiæ. Melius quidem argumentum, aut minùs malum, non tamen efficax: nam videtur posse pati instantiam in actione productiua formæ substantialis, quæ licet non supponat substantiam, sed constituat eam simpliciter extra causas, non tamen est substantia, sed accidens.

81 Fortè replicabis: Actio non constituit Angelum v.g. nisi in ratione producti, quæ denominatio est extra conceptum illius: si enim per impossibile existeret improductus, esset tam completus quàm iam, in ratione substantiæ; at existentia formalissimè eum constituit in esse entis simpliciter, ergo in esse substantiæ simpliciter; nam res in potentia, seu non existens, nihil est propriè & simpliciter, nec ens, nec substantia, &c. Responderi tamen adhuc potest, sicut ex-

existentia non constituit humanitatem, casu quo distinguatur, neque hominem, ita neque esse de conceptu substantiali illius; nam existere, ut ipsi Thomistæ dicunt, est extra conceptum essentiae & substantiae.

82 Ideò putarem satis probabiliter in eâ sententiâ posse dici, existentiam esse accidens. Sed quid nos sumus solliciti de consequentiâ tenenda in opinione fortè improbabilis? ipsi viderint quid debeant dicere.

Sexta difficultas, An existentia sit prior quàm substantia. Respondeo breuiter, esse priorem, nihil enim nisi ut existens potest recipere substantiam, ac quancumque aliam formam; tunc enim ut purè possibilis non potest actu vñiri, aut compleri, &c. quod ex terminis videtur notum.

Vltima tandem difficultas, ardet in potentia & existenti sit aliquis conceptus communis. Ab hac quæstione, quâ nonnulli non parum intricantur, ego me facillè excedio. Respondeo enim ex dictis suprâ, ens in potentia significare duo, in recto subiectum, quod denominatur ens; in obliquo verò negationem essendi. Hoc posito dico,

ens in potentia secundum significatum in recto esse ipsummet ens existens; nam illud idem concipio, quando dico, *non existit, sed potest*; secundum verò obliquum non habent conceptum communem, quia homini & carentiæ hominis non datur conceptus communis. Hinc colliges, Petrum actuale esse eiusdem speciei, imò propriè esse eundem numero cum Petro possibili, quia significatum in recto per vtrumque conceptum est idem; sicut Petrus qui fuit, & qui erit, est idem numero. Quod si sumamus id, quod dicit in obliquo Petrus, prout purè possibilis, carentiam scilicet ipsius Petri, tunc ea nec eiusdem speciei nec generis est cum Petro, ut ex se patet: estque res clara, oritur amen inde difficultas, quod quia Petrus iam non est in se, putant aliqui non posse illum ipsum nunc cognosci, sed id quod cognoscitur, debere esse aliquid aliud distinctum de facto existens, quod sit Petrus possibilis, & distinctus à Petro existente; nec aduertunt, intellectum semper eundem concipere, siue ille aliquando in se verè sit, siue aliquando non. Et hæc de possibilitate & existentia sufficiant.

DISPUTATIO TERTIA.

De diuisione Entis in decem Prædicamenta.

1 **D**IVIŒVM fuit ab Aristotele ens in decem Prædicamenta, seu series seu, Substantiam scilicet, Quantitatem, Qualitatem, Actionem, Passionem, Relationem, Durationem, Vbicationem, Situm, & Habitus. Disputatione XII. Logices hæc decem genera entis explicui breuiter, & in diuersis locis de illis ex professo & in particulari disputavi. Sola restant nobis Substantia, Qualitas, Situs & Habitus, de quibus suo ordine. Nunc solum aduerto, etiam ab Aristotele hæc solum traditi sunt decem communes modi loquendi, nonnullos tamen Auctores voluisse hanc diuisionem in omni rigore bonam esse, contra quos dico, si rigore res discutatur, eos & Aristoteli & rationi esse contrarios, & vix posse in diuisione aliquâ tot vitia reperiri quot in hac. Primò enim non est immediata, quia nouem Prædicamenta habent aliam rationem sibi superiorem & communioem, inferioriorem tamen ente quod diuiditur, nempe *rationem accidentis*, in quam prius oportebat ens diuidere, in Substantiam & Accidens. Imò si, ut hi ipsi volunt (de quo paulò post) Deus non intrat in Prædicamentum, oportuit primò ens diuidi in *creatum & increatum*: cum enim Deus sit nobilissimum omnium entium, cur ei non dabitur vna series, in quâ omnia prædicata diuina comprehendantur, præsertim cum agere de Deo, spectet ad Metaphysicam? Tertiò peccat hæc diuisio, quia habet multa membra, & in hoc violat leges statutas pro bonâ diuisione. Quartò, quia Substantia, quæ est nobilissimum ens inter omnia decem Prædicamenta, tantum vnum tribuit Prædicamentum, postea Accidenti imperfectissimo tribuit nouem. Cur, si immediatè diuisit ens in Habitus, Situm, &c. non diuisit in substantiam rationalem, sensitiuam, spiritualem, &c. mate-

riam & formam? Et certè hoc modo dedisset species entis digniores consideratione, quàm sint Situs & Habitus. Quintò, in ipsis accidentibus ponit ut distincta, quæ nullo modo distinguuntur, Situs enim est ipsum Vbi, Habitus est Vbi vestitum in humano corpore; Quantitas, si distinguatur, cum Qualitate pertinent ad vnum Prædicamentum Accidentis absoluti. Relatio non distinguitur à fundamento & termino. Sextò, inter ipsa accidentia est valde diminuta: rogo enim, Ad quod fundamentum reducitur loqui, tacere, vigilare, dormire? Iam mirandum est, qualia hic non dicant, viri aliàs docti & graues, ut post tot vitia (ferè enim habet omnia septem mortalia) exactissimam hanc diuisionem esse demonstrant.

Ad Prædicamentum Habitus, reducunt esse *vestitum*: esse autem *armatum* dicunt non posse ad illud pertinere. Alij distinguunt inter arma: defensiva concedunt quidem illi, offensiuam negant. Timent fortè, ut quidam acutè norant, ne fiant irregulares, & Sacrum celebrare nequeant. Eos ego rogo, Ad quod Prædicamentum pertinebunt arma offensiuam? non enim patientur milites se excludi à Prædicamento. Rursus ad Passionem reducit Fonseca apud Hurtadum Disputat. 9. Metaph. §. 12. *gestare trabem*, quia homo patitur ab illâ. Benè Hurtadus illum reiicit, quia etiam *habere uxorem molestem* est quoddam genus passionis, & satis graue, in quo ergo erit Prædicamento?

Video quid respondere possit. Cum enim à Prædicamentis offensiuam arma ut ab Ecclesiasticis remoueantur, fortè & in illis continentiam requireret, nec uxorem habere vlli Prædicamento tamquam Ecclesiastico permitteretur: sed tunc ad quod Prædicamentum spectabit *choro assistere*, quale Prædicamentum erit, *amatum esse, honorari*